

Overdenking:

Tekst: Vergeving vraagt om innerlijke overgave aan Christus – '*niet ik* maar Christus in mij' zegt Paulus

Saulus zo hoorden we in het evangelie was als fanatieke christenvervolger door Jezus als werktuig uitverkozen. Daar was moord en dreiging aan vooraf gegaan. Denk aan de eerste christelijke heilige Stefnus die dood werd gestenigd. Saulus was erna naar de hogepriester toe gegaan en had gevraagd om brieven voor Damascus, gericht aan de synagogen. Zodat als hij er aanhangers zou vinden van *die nieuwe Weg*, zoals christenen werden genoemd, hij die men geboeid naar Jeruzalem zou brengen. Christenen waren toen immers nog een sekte in het jodendom.

Het is diezelfde Saulus die voor Damascus van zijn paard wordt geworpen en indringend hoort klinken: *Saul, Saul waarom vervolg je mij?* Die man Saulus, een naam die toepasselijk 'de ijveraar' betekent, laat blindgeslagen en op de grond geworpen een innerlijke ommekeer in hemzelf toe – het Oudnederlandse werkwoord *verwandelen* (uit het Nederduits) is daar uitdrukking van. Caravaggio beeldde dat schitterend uit op het schilderij waar je Saulus op de grond ziet liggen met de armen uiteen geslagen, in complete shock. Kijk eens goed naar dat beeld op uw convocaat: het verbeeldt een overgave en nu kún je Saulus' verhaal lezen als iets dat typisch een extreem iemand overkomt, maar je kunt ook vragen '*hoe zit dat met onszelf?*' Ben ik zelf bijvoorbeeld horende doof en ziende blind voor bepaalde dingen? En stel dat ik in mij een indringende vraag voel opwellen, '*Sjerp!.. waarom doe je wat je doet?*' Wat dan? Heb ik dan een antwoord?

Saulus had het niet. Gevolg is dat Saulus zich overgaf als zeg maar de eerste bekeerde Syriëganger-fundamentalist. Maar na zijn bekering werd hij ineens zélf door niemand meer vertrouwd. Niet door de christenen, maar ook niet meer door de Joden. Hij moest na zijn doop door Ananias in een mand langs de stadsmuur Damascus ontvluchten. Daarmee begon een lang proces op de vlucht van Arabië naar Jeruzalem. Hij moest leren vergeven maar hij moest vooral ook vergeven worden. En daarover gaat het hier vanochtend, de begrippen innerlijke transformatie, vergeven en vergeven worden.

Vóór Damascus volgde dus die innerlijke ommekeer bij Saulus, en de vraag is hoe. Nu blijft het ontvangen van het goede of het kwade een groot mysterie. Soms staan wij erbuiten, soms kunnen wij daar ook zelf een inbreng bij hebben. Bij Saulus lijkt het laatste het geval, hij liet - zegt hij later in zijn brieven - *het geloof in zichzelf toe*. Dat is een innerlijke stap die ik zelf goed ken uit mijn eigen hart.

Hij ontdekte dat zijn ommekeer ook **ONS** als andere mens kan overkomen, en je kunt het verhaal ook zo lezen met de vraag: ben ik wel ontvankelijk genoeg in mijn hart? Voor zo'n ommekeer is een innerlijke deemoedigheid nodig, een verwondering die klinkt in de woorden '*wie bent u heer?*' en als het antwoord komt '**ik ben Jezus die jij vervolgt**' is er de verwondering dat juist Jezus hém bevraagt, de christenvervolger. Dat moment ontroert me telkens als ik het lees. Want dat moment verandert alles in zijn hart. Anders gezegd: we blijven hetzelfde en tóch zijn we veranderd. Jezus zegt nog iets dat treft: '**sta op..**' zegt hij tegen Saulus. En als we goed *luisteren*, horen we in die twee zo eenvoudige woorden een wereld van vergeving.

Na zijn bekering en doop komt Saulus dan lang tussen de beide partijen in te hangen. Door de volgelingen van Jezus wordt hij gewantrouwd en zijn oude collega's, de Farizeeën, moeten hem niet meer. Hij is zijn wortels kwijt. De vraag die je kunt voelen is: hoe ga je om met iemand die een verleden heeft? Beter gevraagd, hoe kun je die vergeven? Wat is dat eigenlijk: vergeven? Voorop staat dat je niet voor iemand anders kunt vergeven, en ook dat er een verschil is tussen vergeven en verontschuldigen. Wie om vergeving vraagt, doet iets anders dan degene die zich verontschuldigt. Je verwacht dan begrip. Verontschuldiging is een poging om de schuld te verkleinen of weg te nemen. Maar vergeven?

Als ik vergeving vraag, neem ik een radicaal andere positie in dan degene die zich verontschuldigt: ik erken dan dat ik verkeerd gehandeld heb en dat ik dat niet ongedaan kan maken. Ik heb er anders gezegd spijt over, maar ik wil de schuld op me nemen. De vergeving waar ik dan om vraag neemt die schuld niet weg, maar doet daar iets mee waardoor er een nieuwe situatie ontstaat. Terwijl de verontschuldiging probeert iets weg te nemen, is de vergeving een gave, een geschenk. Nemen of geven.

In mijn werk als geestelijk verzorger in de gevangenis hier in Rotterdam-Pernis aan de Koddeweg kom ik tegen, dat gevangenen me van hun worsteling vertellen dat ze bereid zijn te vergeven, ook aan familie en vrienden die ze in steek lieten, maar dat het zo moeilijk voor de buitenwacht is om vergeving aan ze te schenken. '*In hun ogen*- zei een gevangene me - *lees ik vaak onwil, dat ze niet aanvaarden willen dat ik een ander mens ben geworden, en dat ik moet blijven boeten*'.

Wie om vergeving vraagt erkent dat die schuld niet weggenomen kan worden, ook niet door een 'passende' straf. Als je het verhaal van Saulus goed leest, snap je ook dat je de ander én een gemeenschap nodig hebt voor vergeving, en Saulus vond die in Barnabas in Jeruzalem - die hem vergaf en met de ecclesia verbond.

Wat dus nodig is, is liefde die zich uitdrukt in het geschenk van de vergeving. Vergeving doorbreekt het patroon van oog om oog, tand om tand. Vergeving gaat niet over rechtvaardigheid; ze spreekt niet de taal van het recht, maar die van de liefde. Rechtvaardigheid eist, maar vergeving schenkt.

Vergeven is ook een speciaal soort *herinneringsarbeid*, misschien wel te vergelijken met de rouwarbeid waardoor we leren te leven met een verlies zegt de Franse filosoof Paul Ricoeur. De dader herinnert zich wat hij

gedaan heeft, het slachtoffer herinnert zich wat is aangedaan, maar het gaat in beide gevallen om een herinnering die ons niet vastplakt op dat wat ooit gebeurd is, maar ons er juist van bevrijdt.

De eerste mens die in de Bijbel vergaf is Jozef, die zijn broers vergaf die hem naar Egypte verkochten als slaaf. Vergeven beseft Jozef, is een wederkerige handeling. Vergeven zet dus niet alleen de ander vrij, maar ook *mijzelf!* Maar wat dan als niemand óns vergeven kan? Dan kunnen we daar altijd het *'vergeef ons onze schuld'*. *zoals ook wij vergeven onze schuldenaren* uit het Onze Vader voor bidden. Ik ervaar dat als een immense troost.

Maar dat een ander vergeven erg moeilijk is, is wel duidelijk. Het vraagt een diepe innerlijke concentratie op wat ik maar mijn hogere ik noem, of zoals Paulus zegt de Christus in mijzelf. En daarmee ben ik terug bij Saulus, of dan Paulus, die in al zijn brieven keer op keer herhaalt *'niet ik, maar Christus in mij'*. De verrezen Christus was niet iemand die buiten Paulus leefde. Hij leefde in hem. Paulus roept in zijn brief tot de Galaten: *"Niet ik maar Christus leeft in mij"*, wijzend op het spirituele beginsel van de twee zielen in onze borst, het wereldlijke en het geest-innerlijke. Alleen de concentratie op mijn hogere ik, het *Christus in mij* zegt Paulus, kan de daad van liefde die vergeving is, bewerkstelligen. De liefde doorbreekt dan de wetmatigheid van wraak en vergelding, en maakt een nieuw begin mogelijk; De Duitse schrijfster Hannah Ahrend spreekt zelfs van een *'wedergeboorte'*. Zo bezien is Paulus een ander mens.

We bidden straks dat we ons mogen herinneren dat alleen de liefde de blokkade tot vergeven wegneemt en de dader van identificatie met het daderschap bevrijdt. En daarmee bevrijdt de liefde ook onszelf van onbewuste haat die ons gevangen houdt. Vergeving vraagt om innerlijke overgave aan Christus – niet **ik** maar Christus in mij zegt Paulus.

ZO MOGE HET ZIJN

